

REZOLUCIJE VIJEĆA SIGURNOSTI UN-a O ŽENAMA, MIRU I SIGURNOSTI I NJIHOVA PROVEDBA NA MEĐUNARODNOJ RAZINI

1. Pozadina rezolucija VSUN o ženama, miru i sigurnosti

2.1. Tradicionalno shvaćanje sigurnosti, kakvo je prevladavalo do kraja Hladnog rata, stavlja u fokus državu, odnosno očuvanje vojnom silom nacionalnih interesa koji mogu biti različito definirani. Nakon pada Berlinskog zida, izmijenjeni odnosi moći multipolarnog svijeta donose i drugačije vrste izazova i prijetnji. Sigurnosni rizici više ne dolaze isključivo iz vanjskog okruženja, izvan granica države, već sve više proizlaze iz unutarnjih faktora. U tom smislu, oružani sukobi sve su više lokalizirani i javljaju se u obliku međuetničkih i vjerskih sukoba unutar granica određene države, a prati ih povećani broj civilnih žrtava te izloženost strukturnom nasilju i uništenju okruženja, što na poseban način pogađa žene. Rodno uvjetovano nasilje, uključujući seksualno nasilje danas je dio strategije ratovanja, s ciljem da se ponizi i degradira neprijatelj, destabilizira njegova etnička i vjerska skupina i ostvari vojna, politička i ekonomska prednost. Sve to prati i pojava novih i hibridnih sigurnosnih prijetnji poput transnacionalnog organiziranog kriminala, kibernetičkog kriminala, tehnološki uvjetovanog nasilja te jačanja radikalizma, nasilnog ekstremizma i terorizma. Nadalje, žene su osjetno ugroženije i u socijalnom i ekonomskom aspektu te su u većoj mjeri izložene negativnim posljedicama klimatskih promjena i ekoloških katastrofa.

2.2. Prekretnicu u određenju sigurnosti označilo je izvješće tadašnjeg glavnog tajnika UN-a, Boutrosa -Ghalija iz 1992. godine pod nazivom Program za mir (*An Agenda for Peace*), u kojem je razrađen novi koncept mirovne politike UN-a. Boutros - Ghalijevo izvješće naglašava socijalne i ekonomske odrednice nasilja te u sigurnosnu agendu uključuje probleme gospodarskog kolapsa i siromaštva, političke represije, uništavanja prirodnih resursa, prenaseljenosti, etničkih i vjerskih sukoba, prisilnih migracija, širenja oružja za masovno uništenje i terorizma. Time novi koncept sigurnosti nadilazi državu i očuvanje njenog suvereniteta, fokusira se na pitanja ljudskih prava i sloboda, a težište s države prebacuje na pojedinca. Koncept ljudske sigurnosti razrađen je tijekom zadnjih desetljeća u nizu međunarodnih dokumenata koji postavljaju standarde na tom području, što je vodilo značajnom obratu u odnosima između suverenosti države i ljudskih prava.

2. Glavni elementi rezolucija VSUN o ženama, miru i sigurnosti

2.1. Rezolucija 1325 (2000.) - koju je Vijeće sigurnosti usvojilo na 4213. sastanku 31. listopada 2000. (u daljnjem tekstu: RVSUN 1325) - prvi je službeni dokument o položaju i ulozi žena u oružanim sukobima kao i u svim procesima i aktivnostima vezanim uz mir i sigurnost te je povijesni korak u jačanju sveobuhvatnog pristupa sigurnosti. RVSUN 1325 prepoznaje specifičan utjecaj oružanog sukoba na žene te ukazuje na postojeći raskorak između stvarnog položaja i moguće uloge žena u području mira i sigurnosti. U tom smislu, RVSUN 1325 postavlja dva primarna cilja: 1) ravnopravno sudjelovanje žena na svim razinama odlučivanja u nacionalnim, regionalnim i međunarodnim tijelima i mehanizmima za sprječavanje, vođenje i rješavanje sukoba te u različitim mirovnim procesima i 2) sprječavanje nasilja nad ženama i djevojčicama tijekom i nakon sukoba te njihova sveobuhvatna zaštita ne samo od nasilja već i u smislu ostvarenja njihovih ljudskih prava u okviru ustava, izbornog sustava, policije i pravosuđa. U operativnom

dijelu, RVSUN 1325 poziva države, regionalne organizacije i UN-ova tijela na provedbu konkretnih mjera i aktivnosti za ostvarenje postavljenih ciljeva¹.

2.2. Rezolucija 1820 (2008.) - koju je Vijeće sigurnosti usvojilo na 5916. sastanku 19. lipnja 2008. - u cijelosti je posvećena seksualnom nasilju u oružanim sukobima. Ukazuje na seksualno i rodno utemeljeno nasilje kao taktiku rata koja može sadržavati elemente ratnog zločina, zločina protiv čovječnosti, pa i genocida, predstavljajući ozbiljnu prijetnju međunarodnom miru i sigurnosti. Poziva države na procesuiranje odgovornih za zločine seksualnog nasilja kao i osiguranje zakonom predviđene zaštite žrtava. Naglašava važnost planskog vojnog i policijskog djelovanja, a osobito odgovarajuće obuke nacionalnih snaga sigurnosti te vojnih i civilnih pripadnika mirovnih operacija za borbu protiv seksualnog nasilja u oružanim sukobima i post konfliktnim situacijama. I što je najvažnije, zločini silovanja po prvi put se uvode kao jedan od elemenata pri razmatranju sankcija Vijeća sigurnosti prema pojedinim državama i oružanim skupinama.

2.3. Rezolucija 1888 (2009.) - koju je Vijeće sigurnosti usvojilo na 6195. sastanku 30. rujna 2009. - nadopunjuje prethodnu rezoluciju novim alatima za borbu protiv seksualnog nasilja u sukobima. Naglašava hitnu potrebu za uključivanjem ovog pitanja u mirovne procese te procese izgradnje mira i tranzicijske pravde kako bi počinitelji bili kažnjeni, a žrtve dobile pravdu i pristup pravosuđu. U tom pogledu, od država članica traži se prilagodba zakonodavstva i sudske prakse u cilju kaznenog progona počinitelja. Također se uvodi nova funkcija posebnog predstavnika/ce glavnog tajnika UN-a za seksualno nasilje u sukobima.

2.4. Rezolucija 1889 (2009.) - koju je Vijeće sigurnosti usvojilo na 6196. sastanku 5. listopada 2009. - ukazuje na nizak udio žena u izgradnji mira te ističe njihove specifične potrebe. U tom pogledu, poziva na integriranje rodne perspektive u sve aktivnosti i procese vezane uz postkonfliktni oporavak, posebno naglašavajući potrebu ekonomskog i političkog osnaživanja žena. Traži i povećanje broja žena imenovanih na dužnosti unutar mehanizama UN-a te razvoj globalnih indikatora za praćenje provedbe RVSUN 1325.

2.5. Rezolucija 1960 (2010.) - koju je Vijeće sigurnosti usvojilo na 6453. sastanku 16. prosinca 2010. - ponovno oštro osuđuje masovne i sustavne zločine seksualnog nasilja u oružanim sukobima širom svijeta, uvodeći u tom pogledu jači nadzor i sankcije. Od sukobljenih strana traži čvrsta jamstva da neće vršiti seksualno nasilje, a eventualne izgrede učinkovito istražiti i kazniti. Od glavnog tajnika UN-a traži se redovna dostava informacija o državama, odnosno sukobljenim stranama za koje se sumnja da su odgovorne za takve zločine. Također se traži i

¹ Na području participacije, mjere uključuju poticanje sudjelovanja žena u: (i) mehanizmima za sprječavanje i rješavanje sukoba, (ii) mirovnim pregovorima, (iii) mirovnim operacijama (kao vojnkinje, policajke, diplomatkinje), (iv) misijama mira kao posebne predstavnice i izaslanice glavnog tajnika UN-a. Na planu zaštite, aktivnosti se odnose na neposrednu pomoć i zaštitu žena i djevojčica od nasilja u situacijama humanitarne krize i izbjeglištva, a uključuju cjelovitu obuku pripadnika mirovnih operacija za suočavanje s takvim situacijama. Na području prevencije mjere uključuju: (i) procesuiranje počinitelja ratnih zločina (uključujući seksualno nasilje), genocida, zločina protiv čovječnosti te drugih oblika kršenja međunarodnog prava; (ii) izuzimanje zločina seksualnog nasilja iz sporazuma o amnestiji; (iii) jačanje prava žena u okviru nacionalnog zakonodavstva; (iv) podršku lokalnim ženskim mirovnim inicijativama i mirovnim procesima. Na planu integriranja rodne perspektive u mirovne operacije, mjere obuhvaćaju: (i) imenovanje savjetnika/ca za rodna pitanja u sve UN-ove mirovne operacije; (ii) rodno osjetljivo kreiranje politika u svim područjima, prema specifičnim potrebama lokalnih žena i djevojčica; (iii) kreiranje i razvoj mirovnih politika i programa u suradnji s civilnim društvom.

oštrija politika nulte stope tolerancije prema seksualnom iskorištavanju i izgedima od strane pripadnika UN-a. Od država se očekuje upućivanje većeg broja vojnkinja i policijskih službenica u mirovne misije, kao i odgovarajuća prethodna obuka prema materijalima koje je izradio glavni tajnik.

2.6. Rezolucija 2016 (2013.) - koju je Vijeće sigurnosti usvojilo na 6984. sastanku 24. lipnja 2013. - ističe mehanizme za sprječavanje i procesuiranja seksualnog nasilja u sukobima kao ratnog zločina, pozivajući države na prihvaćanje i punu primjenu Rimskog statuta Međunarodnog kaznenog suda u domaćem zakonodavstvu. Ukazuje na važnost uvođenja problematike seksualnog nasilja u vojnu doktrinu i obuku prije upućivanja u misije, odnosno u cjelokupnu reformu sigurnosnog sektora. Naglašava i potrebu pružanja odgovarajuće podrške žrtvama kroz snažniju međunarodnu suradnju te pojačane napore donatora. Također ukazuje na vezu između seksualnog nasilja u sukobima i zaraze HIV-om koja nerazmjerno pogađa žene i djevojčice, te predstavlja još jednu u nizu prepreka ostvarenju ravnopravnosti spolova.

2.7. Rezolucija 2122 (2013.) - koju je Vijeće sigurnosti usvojilo na 7044. sastanku 18. rujna 2013. - ukazuje na kontinuirane slabosti u provedbi rezolucija o ženama, miru i sigurnosti te postavlja ravnopravnost spolova i osnaživanje žena među ključne čimbenike međunarodnog mira i sigurnosti. Vijeće sigurnosti stoga se obvezuje elemente ovih rezolucija razmatrati u okviru svih relevantnih tematskih i geografskih područja svog mandata, kao tzv. *cross-cutting issue*. U tom pogledu, mandati UN-ovih misija i operacija moraju uključiti opće odredbe o promicanju ravnopravnosti spolova i osnaživanja žena, kao i specifične odredbe vezane uz sudjelovanje žena u izbornim i političkim procesima, u programima razoružanja, demobilizacije i reintegracije, u reformi sigurnosnog sektora i pravosuđa te u širim procesima obnove i oporavka. Nadalje, UN-ov terenski rad na uspostavi i očuvanju mira i sigurnosti treba se čvrsto vezati uz djelovanje na području ljudskih prava, vladavine prava i održivog razvoja kao okvira za uklanjanje pravih uzroka oružanih sukoba i stradavanja žena i djevojčica. Ususret 15. obljetnice RVSUN 1325, traži se izrada globalne studije o njezinoj provedbi, koja će istaknuti primjere dobre prakse te nedostatke i poteškoće u provedbi, kao i nove trendove i prioritete djelovanja. Pozdravlja se i *Deklaracija o ekonomskom osnaživanju žena u izgradnji mira* koju je usvojila UN-ova Komisija za izgradnju mira tijekom hrvatskog predsjedanja².

2.8. Rezolucija 2242 (2015.) - koju je Vijeće sigurnosti usvojilo na 7533. sastanku 13. listopada 2015., u sklopu revizije na visokoj razini povodom 15. obljetnice RVSUN 1325- sažima dosadašnja postignuća i nedostatke te predstojeće izazove, zbog čega je najopsežnija od svih rezolucija o ženama, miru i sigurnosti. Poziva na konzistentniju provedbu aktivnosti i mjera za unaprjeđenje položaja i uloge žena, u svjetlu promjenjivog globalnog konteksta mira i sigurnosti, trenutno obilježenog masovnim migracijama kao posljedicom žestokih sukoba, rastućeg ekstremizma i terorizma te klimatskih promjena. U tom svjetlu, Vijeće sigurnosti koristit će elemente rezolucija o ženama, miru i sigurnosti u svom svakodnevnom radu u svim relevantnim tematskim i geografskim područjima, uključujući prijetnje nacionalnom miru i sigurnosti zbog terorizma, o čemu će se redovito konzultirati s Neformalnom stručnom skupinom za pitanja žena,

² *Declaration on Women's Economic Empowerment for Peacebuilding* (PBC/7/OC/L.1) rezultat je ministarskog sastanka na temu gospodarskog osnaživanja žena u izgradnji mira, koji je Hrvatska, u svojstvu tadašnje predsjedateljice Komisijom za izgradnju mira i u suradnji s UN WOMEN, organizirala tijekom 68. zasjedanja Opće skupštine UN-a (rujan 2013.). Ovaj dokument je i u drugim prigodama često istican kao dodana vrijednost u usmjeravanju angažmana UN-a u ostvarivanju veće uloge žena u post-konfliktnim društvima.

mira i sigurnosti i civilnim društvom. U području mirovnih operacija, pozivaju se Odjel za mirovne operacije (DPKO) i Odjel za politička pitanja (DPA) na uključivanje rodni analiza i tehničke rodne ekspertize u sve etape planiranja misija, oblikovanja mandata, implementacije i revizije, a glavni tajnik UN-a - u suradnji s državama članicama te u okviru postojećih resursa - na donošenje strategije za udvostručenje broja žena u vojnim i policijskim kontingentima mirovnih misija i operacija u sljedećih pet godina. Kao novi element u odnosu na prethodne rezolucije ističe se povezivanje elemenata rezolucija o ženama, miru i sigurnosti s naporima u sprječavanju terorizma i nasilnog ekstremizma, osobito u kontekstu Akcijskog plana glavnog tajnika UN-a za sprječavanje nasilnog ekstremizma.

2.9. Rezolucija 2467 (2019.) - koju je Vijeće sigurnosti usvojilo na 8514. sastanku, 23. travnja 2019. - ponavlja zahtjev sukobljenim stranama širom svijeta za potpunim prestankom svih oblika seksualnog nasilja te poziva države na provedbu konkretnih obveza u cilju sprječavanja i uklanjanja ovih brutalnih zločina. Potiče pristup usmjeren na žrtve te poziva na veću podršku djeci rođenoj iz silovanja i njihovim majkama koje se najčešće suočavaju s doživotnom stigmom. U tom kontekstu, ističe specifična iskustva i potrebe muškaraca i dječaka žrtava seksualnog nasilja. Poziva strane u sukobu da implementiraju odredbe koje zabranjuju takve zločine u svim sporazumima o prekidu vatre. Sprječavanje i uklanjanje seksualnog nasilja treba biti uključeno u sve relevantne rezolucije VSUN, uključujući u ovlasti za obnovu mandata mirovnih misija, a protiv počinitelja moraju se primjenjivati ciljane UN-ove sankcije.

2.10. Rezolucija 2493 (2019.) - koju je Vijeće sigurnosti usvojilo na 8649. sastanku, 29. listopada 2019. - poziva na punu provedbu svih prethodnih rezolucija o ženama, miru i sigurnosti. Traži od UN-a da razvije pristupe specifične za kontekst za sudjelovanje žena u svim mirovnim procesima koje podržava UN te potiče države članice da osiguraju i pruže pravovremenu potporu punom, jednakom i značajnom sudjelovanju žena u svim fazama mirovnih procesa, uključujući mehanizme uspostavljene za provedbu i praćenje mirovnih sporazuma. Nadalje, poziva države članice, Tajništvo Ujedinjenih naroda i regionalne organizacije da ojačaju svoje zajedničke napore za promicanje punog, učinkovitog i smislenog sudjelovanja žena u uniformama i civila u mirovnim operacijama na svim razinama i na svim položajima, uključujući više rukovodeće položaje. Potiče države članice da razviju strategije i mjere za povećanje raspoređivanja žena u uniformama u mirovne operacije.